

Ingenyfüzet: „A legelők takarítása.“

Ára 20 fillér

VASÁRNAP

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS MEZŐGAZDASÁGI

KÉPES HETILAP

Szerkesztőség: V., Báthory-utca 24. szám.
(„Falú” Országos Földművelésügyi és
Telefon: Automata 294-52.
Kiadóhivatal: VIII., József-körút 5. szám.
Telefon: József 463-09.

FŐSZERKESZTŐ:

SCHANDL KÁROLY dr.

Előfizetési díjak, a m. kir. földművelésügyi
miniszter által időnként kiadott „Bádlós gaz-
dasági előadások” című füzetekkel együtt:
Egész évre 8 P. Félévre 4 P.
Negyedévre . . . . . 2 P.

Budapest, 1932.

XIII. évfolyam, 22. szám.

Vasárnap, május 29.

Endresz György és Bittay Gyula.

Szomorúságunknál csak a tragédiánk nagyobb. Célhoz érni, látni az ujjongó tömeget, az örök város történelmi falait, büszkén, diadalmasan megérkezni és aztán váratlanul lehullani, mint az elpattant meteor: ez valami rettenetes. Nem, talán még annál is több: sorstragédia, de a legborzalmasabbak közül való.

Magyar sorstragédia, a Végzet kifürkészhetetlen akaratából. Egy nemzet újabb megpróbáltatása a dicsőség küszöbén. Töviskorona a győztes palmaág helyett akkor, amidőn az egész világ figyelt reánk. Figyelte ezt a magyar pilótát, aki Justice for Hungary-ra keresztelt gépével átszelte az Óceánt, hogy a világ lelkiismeretébe bele-

írja a trianoni igazságtalanság jóvátételét, élő tiltakozásul, hogy ezt az ezeréves nemzetet, itt a Dunavölgyében, nem lehet csak úgy leradírozni a népek térképéről.

A magyar revízió, a magyar tiltakozás és követelés száguldott Endresz György gépén és mint az elkövetkező idők futára, nem rekordot javított, hanem a megtépett, láncravert magyar eszmét hordozta végig az Uj- és Óvilág fölött.

Másodszor kelt utra, Rómába ment azon a gépen, amely a nagy vizek fölött áthozta. Az örök városba vitte a letiport magyar igazságot, barátok közé. És amikor már ott keringett a Szent Péter-templom fölött, átvágott a

A „Justice for Hungary” (Igazságot Magyarországnak) 1931. évi július hó 16-án, az óceánrepülés után Bieske közelében, a kényszerleszállás helyén.

Tiberis-folyón, hogy földre szökkenjen, akkor megingott az acélmadár, lezuhant és a római mezőkön pirosra festette az elégett „Magyar Igazság“-ot, a revízió első vértanuinak a vére.

És itthon, amikor a gyászír megérkezett, mintha szíven ütötték volna ezt a nemzetet. Egy percre megállt még a szívverésünk, szemünkből a könny csordult ki, hogy ilyen „rettenetesen szerencsétlenek vagyunk mi magyarok“, mint ahogy Balbo olasz miniszter mondta.

Endresz és Bittay a magyar nemzetet vitték a gépen, velük repült s együtt zuhant le a nemzet.

Azonban mégis csodálatos, hogy Rómában, az örök városban történt. Ott, a halál és az élet megszentelt földjén, ott, ahol annyi halhatatlanság született. Mert ez a város látta már a népek, birodalmak bukását és ujjaszületését. De látta azt is, hogy az eszme mindig győzött és a gondolat leverte a kardot.

Vértanuinak sorsában ez a vigasztaló. A ragyogó, büszke acélmadár elégett a római mezők halhatatlan oltárán, de az eszme, amelyet képviselt: „Igazságot Magyarországnak“, újra a világ szívébe dobbant Endreszéken keresztül, mert az verhetetlen és oly magasan szárnyal, mint ahogyan repült egykor az Óceán végtelen összesereglt vizei fölött. Endresz Gyurka most halálával pecsételte meg azt, amit életével is szolgált: a nemzet ujjaszületését.

Endreszék óceánrepülése, nagy baráturk, Lord Rothermere szerint, Magyarországnak az utolsó husz évben első nagy propagandája volt, „és most a második uton, már vértanuhalált is követelt.“

Minden mártirhalálban új élet, új remény, új sugár van. Az eszmék valóráválasának országutja lehullott és derékba tört uttörők fejfáival van kiköveve. Ez igazolása annak, hogy a kitartó akarát előbb-utóbb kiverekedi a maga igazát, mert a vértanuk verehullása a keresztények vetése, mondotta a régi híres keresztény bölcse, Tertulianus.

Endresz Györgyék véréből is újra felszökken az Igazságot Magyarországnak, amelynek meg kell lenni, mert bár vértanuk vére öntözi az elültetett fácskát. Jönnek bátrak és merészek, új Endresz Györgyök, szakadatlan sorban mindaddig, míg keresztre feszített nemzetünk vissza nem kapja azt, amit elraboltak tőle.

És ezt vegye az egész világ tudomásul. Endresz György lehullott a halhatatlanságba, de nyomában döbbenetes léptekkel egy új nemzedék menetel, mely hinni, merni és akarni tud, sőt ha kell, meghalni is az Igazságot Magyarországiért.

Endresz és Bittay biznyságot tettek arról, hogy itt a Dunavölgyében ezer éve vagyunk: álltuk keményen a sarat a török ellen, amíg a hátunk mögött a nyugati kulturák nyugodtan kiépültek.

De arról is, hogy mi itt is akarunk maradni. Mindaddig, amíg egy szál embere lesz ennek a nemzetnek, az kész Endresz Györgyként kiállni; mert a trianoni börtönből már elég volt.

Elég volt a hazudozásból, elég a diplomáciai képzettségéből, a tanácskozásokból, látogatásokból, mert már „a revíziós siralomba belevegnyül az éhség dala.“

A Justice for Hungary elégett roncsaiból új tüzmadarak és új Endresz Györgyök támadnak, akik a korlátlan határok nélküli levegőhöz szokva, kidöntik a véres cövekeket is...

A magyar falusi milliók nevében levett kalappal és meghihető lélekkel álltunk a megszállt területi perjamosi földmivesfiu és a tiszaparti Bittay Gyula, a magyar revízió első vértanuinak sírjánál.

Nemzeti lobogónkat gyásszal vonjuk be, de nem sírunk, mert az „Igazságot Magyarországnak“ vértanui véréből ki kell sarjadni a régi Magyarországnak.

Endresz György és Bittay Gyula, a falusi milliók tisztelgének előttetek!

(sz. I.)

Indulás a Himnusz hangjai mellett.

A szörnyű magyar tragédia részleteit az alábbiakban közöljük:

Rómába, május hó 22-ikére az *óceánrepülők* kongresszust hívtak össze, hogy tapasztalataikat kicserélve, megállapítsák azokat a módokat, melyek mellett az Óceánon át a rendszeres légitforgalom rendszeresíthető lenne. Erre a kongresszusra természetesen meghívást kapott a diadalmas magyar óceánrepülés hőse: Endresz György is, aki elhatározta, hogy a legendás *Justice for Hungary* (Igazságot Magyarországnak) nevű repülőgépen meg Budapestről Rómába. Az ut előtt néhányszor próbarepülést végzett, majd az indulás idejét május 21-ére, szombat reggelre tűzte ki. Tekintettel arra, hogy a *Justice for Hungary* római útja azt a célt is szolgálta, hogy ismét felhívja a világ közvéleményét a magyar igazságra, a *mátyásföldi* repülőtéren Endresz Györgyöt és kísérőjét: Bittay Gyula légügyi főfelügyelőt, navigátort ünnepelesen elbucsuztatták. A repülőtéren nagy közönség élén Lázár Andor, az Országos Testnevelési Tanács elnöke, bucsuzott el a repülőktől, majd a magyar aszszonyok nevében Rákossy Györgyné, a Légügyi Hivatal vezetője nek felelt, piros tulipán, fehér gyöngyvirág és zöld babércsokrot nyújtott át nekik. *Bresztovszky* műegyetemi tanár egy kis magyar zászlót adott át Endresz Györgynek, aki ezt mondta:

— *Visszahozzuk becsülettel!*

Rákossy György, a Légügyi Hivatal vezetője, így szólt:

— *Keljen szörnyre a magyar sas! Térjen vissza dicsőséggel!*

Ezután felelendült a *Szózat*, a repülők elhelyezkedtek a gépben, megszólalt az indítószerszerkezet dinamója, dolgozni kezdett a motor és *reggel 9 óra 16 perckor* a *„Justice for Hungary“ fel-emelkedett a levegőbe*. Ebben a pillanatban a nézők a *Himnusz*t kezdték énekelni és mire a végére értek, már csak egy apró pontot láttak a kék égbolton...

Dél előtt 10 óra 15 perckor *Szombathely* közelében a gép átrepülte a magyar határt és a határ átrepülése alkalmával a repülők a gépre szerelt rádió útján *hódolatteljes üdvözlést küldöttek Horthy Miklós* kormányzó urnak.

A tragédia.

A Róma melletti *Littorio* repülőtéren a magyar repülők fogadására igen nagy közönség gyűlt egybe. Ott volt az egész római magyar diplomáciai testület, a római magyarok, rendkívül sok olasz érdeklődő; különösen az olasz repülőtisztok jelentek meg szép számmal. Délután 3 óra 5 perckor tilt fel a *Justice for Hungary* piros teste a környező dombok fölött. Ekkor a gép körülbelül 100—120 méter magasságban volt, 700—800 méter távolságra a repülőteremtől. A gép, mielőtt a landolás (leszállás) helye fölé ért volna, egy domb fölött reptül el. *Ebben a pillanatban hirtelen nyílsebesen lezuhant és eltűnt a nézők szeme előtt egy alacsony domb mögött.*

A repülőtéren minden rend teljesen felbomlott, az emberek kétségbeesetten szaladgáltak fel és alá. Nyomban autós ambulancia robogott a gép felé, mire azonban a mentők és tűzoltók 15—20 perc múlva a katasztrófa helyére érkeztek — a dombok miatt csak kerülő utakon lehetett odajutni — a *Justice for Hungary* már *összecégt és alakatlan romhalmazzá lett*. Szivettépg látvány volt, amikor a romhalmaz alól kiemelték a két repülő megszenesedett holttestét. A zuhanás pillanatában ugyanis a benzintartály felrobbant és a gép nagy lángokkal, hirtelen gyorsasággal elégett. Valószínű azonban, hogy a két repülő már a zuhanás pillanatában életét vesztette, mert mindkettőjük koponyáján szörnyű seb tátongott. A katasztrófa okát mindeközéig megállapítani nem tudták.

A katasztrófa után felőrával a repülőterre érkezett Italo Balbo olasz légügyi miniszter, aki személyesen tette meg a szükséges intézkedéseket és könnyekig meghatva a legőszintébb részvétet nyilatkozta a tragikus eset felett. A miniszter kijelentette, hogy Endresz személyesen ismerte és nagyon becsülte, mert tudta róla, hogy a legkiválóbb pilóták közé tartozik, aki háboru alatti teljesítményeivel, de különösen óceánrepülésével mindenütt becsületet és dicsőséget szerzett a magyar nérek.

Endresz György és Bittay Gyula holttestét néhány óra múlva a római Cello-kórház ravatalos termében ravatalozták fel. A két hős tetemét nemzetiszíni lobogóval takarták be és ravatalukat elhalmozták koszorúkkal és virágokkal.

A római olasz lapok késő délutáni kiadásaiukban számoltak be a szörnyű katasztrófáról, mely az olasz nép legszűkebb rétegeiben mélyesen átértett részvétet keltett.

Az olasz nép bucsuja.

A két hősi halott holttestét másnap, május hó 22-én a Celio-körházban barna földgya-koporsóba tették és a magyar követség palotájába szállították. A gyönyörű koporsókat az olasz kormány ajánlotta fel. A ravatalt a magyar követség földszinti fogadótermében állították fel és mind a két koporsót letakarták magyar nemzeti színű zászlóval. A koporsók lábához magyar címet tettek, a ravatalon helyezték el a rengeteg koszort, de egyet-egyét a koporsóra tettek: Mussolini miniszterelnök koszorúját.

Koszort küldött az olasz király, Horthy Miklós Kormányzó, Fr. Balbo légügyi miniszter, a magyar honvédség, az óceánrepülők kongresszusa, az olasz aviatikusok, Barcza György kvirináli követ, az olasz kormány, Róma városa stb.

A ravatalnál állandóan négy-négy olasz aviatikus állt kivont karddal díszsorsókat. Vasárnap este gyászkeretes plakátokkal árasztották el Róma városát, amelyben közölték, hogy hétfőn reggel kísérik ki az állomásra a holttesteket.

Másnap, hétfőn korán reggel a ravatalos teremben Balbo légügyi miniszter az olasz légügyi minisztérium vezetőbiztásával és az óceánrepülővel együtt, hogy bucsut vegyenek a magyar óceánrepülőtől és bajtársától. Azután beszentelték a holttesteket. Nyolc óra előtt néhány perccel érkezett meg a követség elé fasiszta díszegyenruhájában Mussolini miniszterelnök, a magyar polgári érdemrend széles zöld szalagjával a mellén. Ekkor már megjelent a követség épülete felett száz olasz repülőgép, amely ott kerügett. Olasz pilóták emelték vállukra a két koporsót és vitték ki lassu lépésben a főkapu előtt várakozó kocsiakra. A koporsók után Wodianer követségi tanácsos ment, aki a magyar kormányzót képviselte, ezután ment Barcza György követ a kormány nevében, majd Schindler Szilárd katonai attasé, aki a honvédséget képviselte. Mögöttük lépdelt egyedül a Duce. Mussolini mögött néhány lépéssel két légügyi altábornagy teljes díszben, azután az óceánrepülő kongresszus pilótái, katonai előkelőségek, az olasz hadsereg minden fegyvernemének küldöttsége, a fasiszta milícia tagjai és fasiszta egyesületek küldöttjei haladtak.

Sok-sok ezer ember kalaplevéve mély megindultsággal állt az utcák során: így bucsuzott Róma népe a hős pilótáktól.

A menet kiért a pályaudvarra. Felzengett a magyar Himnusz, melyet könnyezve hallgattak végig a magyarok, azután az olasz fasiszta himnuszt játszotta a zenekar. Most megható jelenet következett. Balbo légügyi miniszter állt középre, felemelte a jobbkarját, Endresz György koporsója felé fordult és harsány hangon ezt mondta:

— Camerata Endresz! (Endresz bajtárs!)

Felzúgott a gyászoló tömeg:

— Presente! (Jelen!)

Hősi halált halt olasz pilótákat bucsuztat így az olasz nép. mintha azt akarná ezzel mondani, hogy az a pilóta, aki hősi repülőhalált halt, nem hagyja el bajtársait, nem távozik, szelme itt él az olasz nép körében.

A gyászszertartás befejezése után a koporsókat a ravatalos teremre átalakított külön vasuti kocsihoz tették a koszorúkkal együtt, hogy elszállítsák Budapestre. A koporsókat vívó kocsit a menetrendszerű éjjeli gyorsvonathoz csatolták, mely szerdán, május hó 25-én, déltől 1/11 órakor érkezett Budapestre.

(A fővárosban lezajlott temetésről lapunk jövő heti számában közlünk részletes tudósítást.)

A részvét.

Vasárnap, május hó 22-én, kezdődött meg Rómában az óceánrepülők kongresszusa. A megnyitó ülés valamennyi szónoka kegyeletesszavakkal emlékezett meg a tragikus módon elhunyt két magyar pilótáról. Az ünnepi megnyitó beszédet Buoncampagni herceg, Róma kormányzója tartotta, aki azzal kezdte szavait, hogy a kongresszus mély gyászban ül össze és szívből fájlalja Endresz György és Bittay Gyula halálát. A herceg rámutatott az emelvényen álló két üres székre s meghatottan mondotta, hogy akik nagy ügyért áldozták életüket, fasiszta szókák szerint akkor is jelenlevőknek tekintendők, ha már eltávoztak az élők sorából. A kongresszus tagjai felálltak helyükről és néma gyászsal adóztak a magyar pilóták emlékének.

Róma kormányzója után Mussolini miniszterelnök emlékedett szóla. Ő is azzal kezdte beszédét, hogy megemlékezett a hősi halált halt magyar repülőkről és a kongresszus résztvevőinek utolsó üdvözlését küldte a nagy halottaknak. Az óceánrepülők ismét felálltak helyükről s így hallgatták végig a Duce gyászbeszédét.

Endresz György.

a hősi halált halt diadalmas magyar pilóta. A kép balszélén Endresz György, középen Szalay Emil, amerikai hazánkfia, jobbszélén Magyar Sándor, az óceánrepülés második hőse. Ez a kép egy esztendővel ezelőt, az óceánrepülés után készült.

A kongresszus vasárnapi programja ezzel be is fejeződött, mert a többi tervbe vett ünnepséget a magyar pilóták tragikus halála miatt hétfőre halasztották.

Mario Arlotta budapesti olasz kormányzó Urnól, Károlyi Gyula gróf miniszterelnöknel, Walko Lajos külügyminiszternél, Gömbös Gyula honvédelmi miniszternél, majd felesége társaságában részvétlátogatást tett Endresz György özvegyénél. Az olasz követ bejelentette, hogy a magyar pilótákat Olaszország úgy tekinti, mint saját fiait, akik meg is tudnak halni Magyarországon igazságáért.

Italo Balbo tábornok, olasz légügyi miniszter részvétáviratot intézett a Kormányzó Urhoz, Gömbös Gyula honvédelmi miniszterhez, Endresz Györgyökhöz és Bittay Zoltán zászlóshoz, a tragikus sorsot ért Bittay Gyula öccséhez.

A katasztrófa hatása az országban.

A borzalmas katasztrófa híret szombaton délután 4 órakor közölte a rádió. A fővárosban a napilapok szerkesztőségei plakátokon, később különkiadásokban ismertették a megdöbbentő magyar tragédia újabb részleteit. A magyar igazság madarának és utasainak megrendítő pusztulását az ország egész népe dermedt szívvel, majd kétségbeesett fájdalommal fogadta.

Károlyi Gyula gróf miniszterelnök a katasztrófa hírülvételekor az alábbi nyilatkozatot tette:

— Mély megrendüléssel fogadta a kormány az egész magyar nemzettel együtt a gyászhirot, hogy Endresz György és Bittay Gyula, a Justice for Hungary pilótái, közvetlenül a baráti Róma kapui előtt hősi halált haltak.

— A magyar nemzet Magyarországon igazságáért fiainak színet-virágát már nem egyszer látta meghalni. Endresz és Bittay neve egy-egy újabb hervadhatatlan levél a magyar igazság hatalmas babérkoszoruján, amely mindig megőrzi erőteljes frissességét és amely elválaszt-

hatalatlan a magyar nemzettől. Baráti földön emelkedik a két ravatal, amely körül a messze távolból levett kalappal áll az egész magyar nemzet. Megkönnyezi azokat a férfiakat, akik százezernyi elődeikkel együtt egy pillanatra sem haboztak életüket kockára tenni azért, hogy egy kis nemzet nagy igazságára újra és újra felhívják a világ figyelmét. Halottaink emléke azáltal lesz igazán halhatatlanná, ha a Justice for Hungary roncsait senki sem tekinti szárnyszegett madárnak, hanem olyan élő hatóerőnek, amelynek lángjaiból feltámad a phönix-madár, amely utat kell, hogy mutasson minden magyarnak.

— Hálás szívvel fogadjuk azt a mély testvéri részvétet, amely az olasz nemzet aprajában és nagyjában olyan hatalmas együttérzésben jutott kifejezésre. Ezt azzal viszonyozhatjuk, ha azt üzenjük Olaszországnak, hogy — ha a szerencsétlenségnek már meg kellett történnie — fájdalmonkat tompítja az a tudat, hogy a baráti, majdnem anyai földön következett be. Az Örök Város talajából Endresz és Bittay életük árán fakasztottak új tápláló erőt az örök magyar igazságnak.

A katasztrófa legmegrendítőbb pillanata az volt, amikor Endresz Györgynél, a diadalmas óceánrepülő feleségével köztölték a gyászhirot. Endresz Györgyné a közel jövőben anyai örömöknek néz elébe. Ezért először orvosért küldöttek és az orvos társaságában kereste fel az özvegyet Csiesery Gyula légügyi főellenőr és Segesváry György ellenőr a Légügyi Hivatal részéről. Endresz Györgyné bámulatos lelki erővel fogadta a váratlan tragédia lesújtó hírét, majd kezeibe temette az arcát és hosszú ideig görcsösen zokogott. Késő éjszakáig orvos állt az ágya mellett, időnként csillapítószereket adott neki. Valami esőfálatos önrallommal viselte sorsát, mert tudja, hogy a gyermekéről van szó, aki nemsokára, alig egy hónap múlva meg fog érkezní . . .

Az egész ország részvéte a fiatalasszony felé fordult. Valóságos bucsujárárhely lett a szálló, ahol lakik. De csak néha engedtek be hozzá valakit, olyanokat, akikről tudják, hogy jelenlétükkel néhány percre elviselhetőbbé teszik az asszonynak a tragédiát. És egymás után érkeztek a sürgönyök a világ minden részéről . . .

Rothermere lord részvéttávíráta.

Rothermere lord a Magyar Aeroszövetség elnökségéhez a következő táviratot intézte:

Tengeri utamon mély részvéttel tudtam meg Endresz kapitány tragikus halálát. A Magyar Aeroszövetségen keresztül kívánom kifejezni azt a mély részvétet, amelyben az egész magyar nemzettől, Magyarorszáig vitöz fiának elvesztése miatt osztozom, akinek a mult nyáron véghezvitt ragyogó óceánrepülése oly kiváló szolgálatot tett hazájának.

Legutóbbi londoni látogatásakor, amikor vendégem volt, nagy hatással volt rám jellemének élénk hazafisága és rideg bátorsága. Életét abban az elembe áldozta fel, amelyben dicsőséget szerzett hazájának. De nagy teljesítményének emléke sokáig fog a magyar ifjuság lelkesítésére fennmaradni. Nagyon leköteleznének, ha legszívélyesebb részvéteimet tolmácsolnák Endresz kapitány özvegyének.

Rothermere.

Endresz György életrajza.

Endresz György 1893-ban született a temesmegyei Perjámoson. A temesvári hadapródiskola elvégzése után, 1912-ben került a volt tizenkilencedik gyalogezredhez mint zászlós. A világháboruban mint gyalogos tiszt és később mint pilóta, vitözségével számos alkalommal kitüntette magát. négy elismert légi győzelme volt. Tulajdonosa volt a III. osztályú vaskoronarendnek és a III. osztályú érdemkeresztnek. A világháboru után a magyar kereskedelmi légi forgalomban helyezkedett el, majd rövid idővel, amikor Jankovich gróf Junkers-féle dunai hidroplánforgalma megszűnt, Amerikába ment ott lakó szüleihez és onnan visszatérve, ő lett a Magyar Aeroszövetség első sportrepülő oktató pilótája. Biztos kezű, kiváló ideg-

rendszerű, nyugodt pilótának ismerték. Most egy éve hajtott a végre nagyszerű óceáni útját, mely után Budapesten tartózkodott.

Bittay Gyula a fiatal aviatikus gárdának egyik kitünöz tagja volt, aki ügyességével, nagy tudásával hamar megszerezte repülökörökben kollégáinak a megbecsülését. Ennek köszönhetta, hogy bejutott a Légügyi Hivatalhoz, ahol főfelügyelői rangot kapott.

Bethlen István gróf reviziós beszéde.

Megragadó módon nyilatkozott meg Budapest népe május hó 23-án, délelött a békerevizió mellett a Reviziós Liga vigadói nagygyűlésén. A termeket, karzatokat, folyosókat ezrével lepték el a gyűlés résztvevői.

Herczeg Ferenc, a Reviziós Liga elnöke szólott először, aki megrázó szavakkal parentálta el Endresz Györgyöt.

— Élete — mondotta — rövid és tündöklöz volt, mint a meteor útja. Elvégezte nagyszerű feladatát, amikor a Justice for Hungary szárnyain végigröpítette a jobb magyar jövő gondolatát az óceánon keresztül két világrész népeinek feje fölött. Halála és megrázó vége a diadalmas hőse, aki Róma, az örökváros határában, babérággal a kezében roskadt össze.

Percekig néma csendben állva adózott a nagygyűlés közönsége Endresz emlékének.

Herczeg Ferenc ezután megnyitotta a gyűlést s hangoztatta, hogy ujjában a reviziós gondolatnak egy félelmetes szövetségese támadt: a szörnyöz gazdasági válság.

Bethlen István gróf volt miniszterelnök állott fel ezután szólásra.

— Azt hiszem, — mondotta többek közt — nincs ma magyar ember, akármí legyen társadalmi állása, felekezete vagy pártpolitikai beállítottsága, aki ne azt követelnöz, hogy a trianoni igazságtalanságokat mentöz előbb tegyöz jóvá. Elmondotta ezután, hogy 1918 szeptemberében, három nappal a bolgár front összeomlása után Károlyi Mihállyal egy fülkében utazott Budapest felöz. Károlyi elmondotta neki terveit, elmondotta, hogy elérkezettnek látja az időt a hatalom kézbevevésére és ezzel azért fog élni, hogy kijelentse: az új kormány az antant pártjára áll s az összes frontokon ennek konzekvenciájaképpen letéteti a fegyvert a magyar katonákkal.

— Feldult lélekkel hallgattam fejtegetéseit, úgy éreztem, hogy a magyar nemzet történetének egyik legnagyobb katasztrófája él vezet mindaz, amit elmond, úgy éreztem, hogy prófétaí jövőbelátás szállja meg lelkemet és minden aron arra törekedtem, hogy lebeszéljem terveiröz. Károlyi Mihály meghallgatta fejtegetéseimet és a végén a szemem köze nevetett. Azt mondta, rémképeket látok. Két hónappal később pedig a Károlyi által kigondolt film lepergett szemünk előtt.

— Sokan vannak, akik érzik, hogy Magyarország felदारabolását nem a wilsoni pontok igazságos végrehajtása, hanem magyar emberek gonoszsága és szomszédaink részéről ezen gonoszságnak fenékiig való kihasználása idézte elő. Ne csodálkozzék tehát a világ, hogy mi sohasem fogjuk elhinni: nem igazság az, hogy Magyarország térkéne olyan legyen, amilyen ma. Mint a gyakorlati politika férfija kiáltom nektek, hogy ne csüggedjétek, ne habozzatok, ne engedjétek, hogy a belső egyenetlenség és a belső harc váltsa fel munkátokat és tolja ki a mezöt arra a térre, ahol a nemzet számára csupa polgárháboru és a dudva virit. Ne engedjétek, hogy a bizalom megszűnjék magyar és magyar között.

Mussoliniröz, Rothermereröz, Boráh szenátorról emlékezett meg ezután, majd azt hangoztatta, hogy a trianoni szerződés reviziója nemcsak Csonka-Magyarország, nemcsak az elszakított három és félmillió magyarnak, hanem az elválasztott nem magyarajku polgároknak is érdeke.

— Ki kell építeni a nemzet belső frontját, mert a revizióknak előfeltétele az, hogy ne ellenségnek tekintsük egy-